NALEŻYTOŚĆ POCZTOWA OPŁACONA RYCZAŁTEM.

Rok IV. Kraków, wtorek 6 września 1921. Nr. 235.

NOWY DZIENNIK

Adres redakcyi i administracyi: Kraków, Orzeszkowej 7.
Nr. telefonu 279. — Konto czekowe Poczt. Kasy Oszczędn. Nr. 141.128.
Wszelkie komunikaty należy nadsyłać **wprost** do Administracy
Komunikaty przesłane Redakcyi **nie będą** uwzględnione
Redakcya rękopisów nie zwraca.
Redaktor naczelny przyjmuje od 11½ do 12 w południe.

Cena Nru **10 Mk.**

Prenumerata: w Krakowie i na prowincyi mies. 240·—, kwart. 720·— M
w Krakowie z odnoszeniem do domu . . . 270·— „ 810·— „
Na prowincyi: z przesyłką pocztową 285·—. „ 855·— „
Za granicą: z przesyłką pocztową . . . 325·—, „ 975·— „
Ogłoszenia: Drobne ogłoszenia od wyrazu 7·— Mk., wiersz nonparel 1-szpalt. Mk 20. Nadesłane Mk 50·—. Wiersz nonparelowy 1 szp. w tekście Mk 70·—, Wiersz nonp. 1 szpalt. na 1. stronie 80 Mk
Zawiadomienia ślubne i gratulacye 200 Mk.

Mandat palestyński przedłożony Lidze nar.

Włączenie Zajordanii do obszaru mandatowego.

(Telegramy własne „Nowego Dziennika").

(—rt) Karlsbad, 4 września. Nadeszła tutaj wiadomość z Genewy, że mandat **palestyński** został już przedłożony Radzie Ligi **narodów**. W tekście mandatu zaszła zmiana o tyle, iż rząd angielski dodał do niego projekt artykułu, przewidującego **włączenie Zajordanii do palestyńskiego obszaru mandatowego.**

Papież zaprasza Sokołowa na audyencyę.

(—rt) Karlsbad, 4 września. Nahum Sokołow otrzymał z Watykanu oficyalne pismo z zaproszeniem na audyencyę u **papieża**, która ma się odbyć w październiku. Celem audyencyi będzie **ustalenie wzajemnych stosunków pomiędzy Watykanem a Organizacyą Syońską.**

Sprawa Śląska przed komisyą Czterech

Genewa. PAT. (Od specyalnego korespondenta). Wobec tego, że Rada Ligi narodów ukończyła dzisiaj o godzinie 13-tej ostatnie posiedzenie sesyi przed sesyą zgromadzenia, można oczekiwać, że czterej członkowie Rady, upoważnieni do zbadania problemu Górnego Śląska, będą mogli podjąć energiczne prace, którym nie mogli się poświęcić z tego powodu, że byli zaabsorbowani w posiedzeniach Rady Ligi, na którym omawiano rozmaite inne sprawy. Korespondent nasz dowiaduje się, że komisya Czterech zebrała się dzisiaj o godzinie 16-tej, nie ogłaszając tego publicznie, gdyż zebrania jej będą miały charakter poufny i odbywać się będą poza siedzibą sekretaryatu generalnego Ligi. Należy przypuszczać, że komisya czterech zajmie się w pierwszym rzędzie sprawą wyboru doradców technicznych. Niewiadomo, czy komisya czterech zamianuje formalnie tych doradców, czy ograniczy się do korzystania z pomocy doradców technicznych, jednakże bez przyznania im formalnego charakteru rzeczoznawców. W każdym razie wyjaśnienie w głównej sprawie, jak również w innych sprawach, związanych z metodą pracy komisyi czterech, musi nastąpić w najkrótszym czasie, tem więcej, że wszyscy członkowie Rady chcą najpóźniej z początkiem października wywiązać się z misyi, poruczonej im przez Radę Ligi. Dobrze poinformowane koła genewskie przypuszczają na ogół, że komisya czterech przedstawi swoją opinię Radzie Ligi przy końcu sesyi zgromadzenia, a więc prawdopodobnie w pierwszych dniach września, poczem Rada Ligi zbada propozycye Belgii i Brazylii oraz Hiszpanii i poweźmie ze swej strony opinię w sprawie rozwiązania problemu Górnego Śląska, która będzie przedstawiona Radzie Ligi.

Z Górnego Śląska.

Bytom. PAT. Stwierdzono urzędownie, że około 60 proc. nauczyciel niemieckich na Górnym Śląsku, zwłaszcza pochodzących z terytoryum na prawym brzegu Odry, nie zgłosiło się do pracy po wakacyach. Nauczyciele przebywają wciąż jeszcze w Niemczech rzekomo obawiając się teroru Polaków na Górnym Śląsku. Nauczycielstwo to odgrywa rolę męczenników i korzysta z wszelkiego rodzaju zasiłków pieniężnych.

Opole. PAT. Władze duchowne we Wrocławiu obsadziły probostwa, opuszczone przez proboszczów polskich nie tymczasowymi zastępcami, lecz stałymi, jak gdyby proboszczowie polscy nie mieli już powrócić na swoje stanowiska. Wypadki takie zaszły w Wysokiej w powiecie Oleskim, Komornicach i Gierałtowicach w powiecie Kozielskim. Skutkiem szykan i bezprawia proboszczowie opuścili swoje stanowiska. Ludność polska jest ustawicznie teroryzowaną przez bandy niemieckie, które podług zwyczajów protestanckich zamierzają wybierać proboszcza przez próbne kazanie. Ludność polska wyraża z tego powodu gorący protest.

Rozpatrzenie sprawy polsko-litewskiej -- 12 b. m.

Genewa. PAT. (Od specyalnego korespondenta). Po trzeciej z kolei konferencyi Aszkenazego z Hymansem dzisiaj rano powzięta została decyzya zdjęcia z porządku dziennego dzisiejszego posiedzenia Rady Ligi narodów sprawy sporu polsko-litewskiego i odroczenia jej do dnia 12 bm.

Zmianą uchwał międzysojuszniczej konferencyi finans.

Paryż. PAT. Ag. Havasa donosi: Briand i Doumer zostali upoważnieni przez Radę ministrów do rozpoczęcia rokowań z sojusznikami w celu uzyskania koniecznych zmian w uchwałach, powziętych w dniu 13 sierpnia przez międzysojusznicza konferencyę finansową.

Konferencya przedstawicieli banków w Warszawie.

Warszawa. PAT. Dnia 3-go sierpnia odbyła się w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej konferencya zastępców banków polskich pod przewodnictwem naczelnego dyrektora P. K. K. P. p. Bibiego, przy współudziale naczelnika wydziału ministerstwa skarbu p. Makowieckiego, w sprawie obrotu pieniężnego i zapotrzebowań kredytowych.

Naczelnik wydziału PKKP. przedstawił obecne położenie targu pieniężnego. Na fatalne położenie wpływa również bardzo źle więzienie gotówki u ludności. W czasach przedwojennych polityka bankowa radziła sobie w ten sposób, że podwyższała stopę procentową. W obecnych warunkach należy ten środek wziąć pod uwagę, zwłaszcza, iż podwyższenie raty bankowej z 6 na 7 proc. nie stoi wcale w sprzeczności z olbrzymią emisyą banknotów. Również racyonalna polityka bankowa mogłaby przyjść z pomocą położeniu gospodarczemu państwa, gdyby banki wytężyły swoje starania w ten sposób, by zachowywać powściągliwość w udzielaniu kredytów dla nieproduktywnych przedsiębiorstw, trudniących się pośrednictwem, oraz podwyższeniem stopy procentowej na rachunek bieżący. Dalej należy podkreślić, że powoływanie do życia nowych placówek, może wywołać fatalne skutki, zwłaszcza, iż obecne położenie gospodarcze wykazuje często ujemne skutki. Nowo zaś powstające instytucye kredytowe i handlowe, przeważnie niedostatecznie wyposażone, uprawiają celem osiągnięcia zysków zbyt wielkie interesy handlowe, działające na szkodę i coraz większe obniżenie marki polskiej. Objaw ten daje się zauważyć przedewszystkiem w bankach drugorzędnych, które chociaż wobec swojej klienteli liczą małą stopę procentową, natomiast obliczają znaczne dodatki manipulacyjne i inne, przekraczające nawet 30 procent. Wreszcie zwrócił uwagę dyrektor PKKP. na trudności techniczne, jakie się dają zauważyć w obrocie pieniężnym. Znacznem ułatwieniem — zdaniem jego — w obrocie pieniężnym byłoby wprowadzenie przez banki zamiast gotówki w banknotach, której największy odcinek wynosi 5 tysięcy marek, choćby w części bilety skarbowe, posiadające odcinki po 100 tysięcy marek. Na powyższy temat rozwinęła się dłuższa dyskusya. W przyszłości, celem ustalenia stałego kontaktu między bankami i rządem oraz bankiem walutowym, będą się odbywać tego rodzaju konferencye, przy współudziale także instytucyj prowincyonalnych. Polityka bankowa w obecnej przełomowej chwili wymaga z jednej strony pomocy w interesie naszego przemysłu ze strony banku walutowego, z drugiej nakazuje zastosowania jak najdalej idącej ostrożności w udzieleniu kredytu.

O rekonstrukcyę gabinetu pruskiego.

Berlin. PAT. Prezydent sejmu pruskiego odbył konferencyę z prezydentem rzeszy Ebertem i z pruskim prezydentem ministrów Stegerwaldem w sprawie rekonstrukcyi gabinetu pruskiego, poczem konferował w tej samej sprawie z przywódcami partyi politycznych. Rokowania te nie doprowadziły jednak do pozytywnego rezultatu.

Planowana ucieczka ekscesarza Wilhelma.

Hannower. PAT. Radio. Prasa włoska podała sensacyjną wiadomość o odkryciu spisku monarchicznego i o planowanej ucieczce b. cesarza Wilhelma. Dzienniki niemieckie dementują te doniesienia.

O międzynarodowy trybunał.

Genewa. PAT. (W. B. K.) Dotychczas podpisało 31 państw protokół dotyczący stałego międzynarodowego trybunału. Wybór sędziów nastąpi na zgromadzeniu Ligi narodów.

Uniwersytet hebrajski w Palestynie

Wywiad z prof. Einsteinem.

Wydawcy Żydowskiej Centrali Prasowej udzielił profesor Albert Einstein wywiadu, w którym w następujący sposób przedstawił swoje zapatrywanie na konieczność założenia uniwersytetu hebrajskiego w Jerozolimie.

„Za stworzeniem uniwersytetu hebrajskiego w Palestynie przemawiają dwa główne względy. Po pierwsze, nie da się pomyśleć siedziba żydowska bez uniwersytetu. Zwłaszcza badania bakteryologiczne są konieczne celem sanacyi kraju. Zachodzi paląca potrzeba kształcenia oraz duchowego i materyalnego popierania lekarzy, którzyby byli obeznani ze stosunkami [illegible] W sprawach dotyczących uprawy ziemi należy powołać do życia instytuty chemiczne celem badania gleby i rozwijania kultury rolnej [illegible] zadaniem sekcyi przyrodniczej. [illegible] połączy naukę fizyki i chemii, mielibyśmy [illegible] przyrodniczy fakultet filozoficzny. Niemniej ważne są również wykłady z zakresu historyi i kultury żydostwa, oraz bliskiego Wschodu, a głównie z dziedziny języka hebrajskiego, ażeby w ten sposób nowo powstała uczelnia stać się mogła duchowem centrum całej ludności oraz nauki dotyczącej kraju. Żydowska kolonizacya w wielkim stylu nie byłaby do pomyślenia bez takiego centrum duchowego, którego zadaniem będzie przedewszystkiem pielęgnowanie filozofii, a także archeologii.

Uniwersytet palestyński nosić będzie charakter narodowy, gdyż językiem wykładowym będzie w zasadzie język hebrajski. Trudności językowe w pierwszym czasie usunięte będą przez to, że główne zadaniem uniwersytetu będzie zrazu praca badawcza. Uczelnia jerozolimska da żydowskiej młodzieży ze wschodniej Europy sposobność do studyów, które są im niemożliwe w krajach ojczystych. Jest honorowym obowiązkiem ogółu przyjść im z pomocą, zwłaszcza, że spodziewamy się, iż uniwersytet hebrajski stanie wkrótce na takim poziomie, że studenci odwiedzać go będą nietylko z konieczności. Bardzo ważnem również jest, że naród żydowski otrzyma wreszcie sposobność współpracy z pomocą własnych instytutów i o własnej sile w naukowem życiu ludzkości, w której poszczególne jednostki żydostwa tak wybitny brały udział. Stworzenie uniwersytetu hebrajskiego przyczyni się również, mojem zdaniem, do przeciwdziałania bojaźliwości niektórych znakomitych pracowników umysłowych [illegible] swą przynależność do żydostwa. Fakt ten bowiem nie polega, jak mi się zdaje, na braku charakteru, lecz raczej na sugestywnem działaniu nieżydowskiego i antyżydowskiego milieu.

Poczytywałem zawsze za święty obowiązek przyczynić się wedle sił i możności do budowy hebrajskiego uniwersytetu w Palestynie. Wiem również, że podobne uczucia żywi wielu innych badaczy i uczonych żydowskich."

Przegląd spółdzielczy*).

Kooperacya spożywcza.

(Zebrał i podał dr. Otto Menasche).

Palestyna: Szczegółowy przegląd ruchu wspóldzielczego w Palestynie zamieścimy w następnym artykule.

POLSKA.

Rozwój historyczny i stan kooperatyw spożywczych w Polsce omówimy w osobnym artykule.

ROSYA:

W r. 1898 założony został w Moskwie tzw. „Moskiewski Związek Stowarzyszeń Spożywców", a w 10 lat później (1909 r.) Hurtownia Kooperatyw w Piotrogrodzie. Ale dopiero rozstrój na polu gospodarczym w miesiącach poprzedzających rewolucyę marcową 1917 r. spowodował bujny rozkwit idei i ruchu spółdzielczego do niewidzianych gdzieindziej — nawet w ojczyźnie kooperacyi: Anglii — granic. „Moskiewski Związek Stowarzyszeń Spożywców" przekształcono na „Centralny Związek Rosyjkich Kooperatyw Spożywczych" (Centrosojuz), który w r. 1917 liczył około 25000 stowarzyszeń z 10 mil. członków (bez Polski i Finlandyi) i miał obrotów na 1500000000 Rbs., podczas gdy w r. 1910 liczył on — jeszcze jako „Moskiewski Związek Stow. Spoż." około 550000 członków w 3510 stowarzyszeniach, a w r. 1907 około 300000 członków w 2000 stowarzyszeń.

Do teoretyków ruchu spółdzielczego w Rosyi należą m. i.: prof. Ozierow, Tołomianc, Żerebiatnikow. Prasa spółdzielcza była przed wojną w Rosyi uboga: w Moskwie wychodził „Sojuz Potrebitelej" („Związek spożywców",) w Petersburgu „Wiestnik Kooperacyi" (Goniec Kooperacyi).

W kwietniu 1920 r. zawarł wspomniany wyżej „Centrosojuz" w Kopenhadze układ handlowy z Ligą włoskich kooperatyw. Chodzi w nim w pierwszym rzędzie o zboże rosyjskie, nagromadzone we wielkiej ilości w portach poł. rosyjskich na eksport. Przed kilku miesiącami zawinął już do Odessy okręt Ligi kooperatyw włoskich z materyałem sanitarnym, a zabrał kompensacyjnie od „Centrosojuz" [illegible] wagonów pszenicy rosyjskiej.

Charakt[illegible] dla spółdz[illegible] rosyjskiego ruchu sp[illegible]ego jest tego piętno przymusowości. [illegible]y podzieli[illegible] a 20 marca 1919 r. [illegible]yszeniom sp[illegible] charakter organizac[illegible] państwowych, pod[illegible] komisaryatowi apro[illegible]cyi, przez co pozostało [illegible] istotnego dla ruchu [illegible] mianowicie [illegible] wszelkiego uznania się [illegible] grup[illegible]. Gdzie właściwie nie można mówić o ko[illegible] Stany Zjednoczone Ameryki [illegible]:

Ruch spółdzielczy jakkolwiek zapoczątkowany już w r. 1850 w Bostonie był do czasów przedwojennych bardzo słaby. W r. 1900 było na 76000000 mieszkańców zaledwie 200000 ludzi zorganizowanych w stowarzyszeniach spółdzielczych (spożywczych). W r. 1920 było tam przeszło 3600 kooperatyw spożywczych zorganizowanych w „National Consumers Cooperative Association of America" z siedzibą w Chicago. Centrala stów. spółdz. w Chicago miała w 1920 r. za 1000000 udziałów.

Związki farmerów przystąpiły zwolna do ruchu spółdzielczego.

SZWAJCARYA:

Szwajcarya należy do krajów o bardzo silnym ruchu spółdzielczym. Już w r. 1919 r. 23 proc. ludności państwa, bo blizko 900000 korzystało ze stowarzyszeń spółdzielczych. Ale też Szwajcarya jest jakby drugą ojczyzną kooperacyi. Rok 1865 jest datą a Bazylea jej miejscem urodzenia: w tym bowiem roku założono „Powszechne Stowarzyszenie Spożywców", liczące w 1912 r. 32644 członków. Dzięki niezmordowanym wysiłkom wielkiego spółdzielcy o rozgłosie światowym Dr. Hansa Müllera dzierży Szwajcarya na kontynencie po Danii prym w ruchu spółdzielczym. Do tego przyczyniło się również to, że w Zurychu stworzono w r. 1909 tzw. Sekretaryat Kontynentalny europejskiego ruchu spółdzielczego.

I jeszcze jedno charakterystikon ruchu spółdzielczego w Szwajcaryi: Apartyjność kooperatywy, jej powszechność, podczas gdy w innych krajach poczęła się już dawniej wyłaniać klasowa kooperatywa robotnicza.

97 proc. wszystkich kooperatyw spożywczych Szwajcaryi należało w r. 1908 do Związku kooperatyw szwajcarskich" (Verband schweizerischer Konsumvereine), co stworzyło tak silnie zorganizowany ruch spółdzielczy, jak to jest chyba tylko w Anglii widoczne, gdzie w tymże samym czasie (r. 1908) aż 99 proc. kooperatyw spożywczych należało do „Englisch Wholesale Cooperative Society". Powyższy „Związek" założony w r. 1890 i do tej pory istniejący — po zawiedzionych analogicznych próbach z lat 1852, 1863, 1865, 1869, — obejmował

w r. 1907 269 stow. spożywczych z 171000 członk.
w r. 1914 367 stow. spożywczych z 280000 członk.
w r. 1920 490 stow. spożywczych z 380000 członk.

Rozwój kooperacyi w Szwajcaryi unaocznia nam również szybki wzrost rocznego obrotu „Hurtowni Kooperatyw Szwajcarskich", który z 2266647 fr. szw. w r. 1897 wzrósł w r. 1901 do 6175808 fr. szw., w r. 1905 do 9143120 fr. szw., w r. 1908 wynosił już 21402580 fr. szw., w r. 1914 około 44000000 fr. szw. a w r. 1920 już 140000000 fr. szwajcarsk.

---

*) Zob. Nra 201, 214, 226 i 232 „Now. Dzien."

Tylor o sytuacyi ekonomicznej Europy.

Niedawno rząd amerykański wysłał do Europy znakomitego ekonomistę amerykańskiego Tylora, któremu polecił zbadać stan gospodarczy państw europejskich i opracować sprawozdanie o sytuacyi ekonomicznej powojennej Europy.

Tylor zwiedził Anglię, Francyę, Niemcy, Austryę, Węgry i Włochy. W Polsce nie był, ale, jak zapewnia, dowiadywał się z różnych źródeł o sytuacyi gospodarczej Polski.

Tylor skonstatował polepszenie się sytuacyi ekonomicznej w Europie. Zdaniem jego, ta poprawa tyczy się przedewszystkiem rolnictwa. Tereny zasiewne zostały znacznie zwiększone w Europie, kultura rolnicza zaś została udoskonalona. Powyższe — zdaniem Tylora — zastosować można nietylko do Francyi, Niemiec i Włoch, ale również i do Węgier oraz Austryi i Czechosłowacyi. Trudności transportowe usunięto zarówno w Europie zachodniej, jak i środkowej. Zauważyć się daje również w Europie — zdaniem Tylora — nadmiar węgli.

Kilka tygodni temu — mówi uczony amerykański — w Wiedniu można było nabyć węgiel amerykański, angielski, ruhrski, saarski i górnośląski. Jakkolwiek zapas węgli nie był zbyt znaczny, jednakże podaż przewyższała wielekroć popyt. Stosunkowa obfitość węgli Tylor tłumaczy nie wzmożeniem się wytwórczości, lub zmniejszeniem zapotrzebowania, lecz ulepszeniem techniki podziału oraz okolicznością, iż konsumenci węglowi nabywają wyłącznie niezbędne ilości węgli, nie robiąc znaczniejszych zapasów.

Wśród robotników europejskich obserwator amerykański zauważył powszechne rozczarowanie w stosunku do Rosyi. W wielu państwach europejskich, jego zdaniem, klasa robotnicza powraca do przedwojennej równowagi ekonomicznej i socyalnej, a znamiona powyższe widzi on w wzmożonej pracy robotników, np. w Niemczech. Tylor podkreśla, iż jakkolwiek jeszcze rok temu robotnik staczał walkę z przedsiębiorcami i rządem, to jednak w chwili obecnej w środowisku robotniczem w Niemczech, zauważyć się daje nieprzeparte dążenie do solidarnej pracy.

Tylor notuje również i ujemne strony życia europejskiego. Zauważył on mianowicie w pewnych gałęziach przemysłu europejskiego nienormalny nadmiar personalu fabrycznego. Twierdzi on, iż objaw taki przeważnie spotyka się w przedsiębiorstwach, znajdujących się w rękach państwowych. Państwa częstokroć zniewalają i prywatne przedsiębiorstwa do utrzymywania nadmiernego personalu robotniczego, przekazując w ten sposób przemysłowi troskę podtrzymywania egzystencyi i tych ludzi. Przemysł nietylko obciążony jest zbytnią liczebnością personalu robotniczego, lecz również zbyt drogo płaci za pracę. Płaca zarobkowa, zdaniem Tylora, z wyjątkiem Niemiec nie zdradza niezbędnej dażności do redukcyi. Przeludnienie w personalu powoduje olbrzymi deficyt na kolejach, telegrafach, telefonach, pocztach i innych przedsiębiorstwach państwowych.

Węgry i Czecho-Słowacya — podkreśla Tylor — miały odwagę zrezygnować z najłatwiejszego sposobu pokrywania deficytu państwowego: druku banknotów. Spowodowało to znaczne podwyższenie waluty węgierskiej. Jednakże z powodu tej zwyżki importerzy i przemysłowcy, którzy zakupili surowce w czasie niskiego stanu korony węgierskiej i zmuszeni byli sprzedawać swoje towary przy wysokim kursie korony, ponieśli kolosalne straty. Waluta Czecho-Słowacyi również się polepszyła.

Niemcy, zdaniem amerykańskiego uczonego, tak, jak dawniej, mają najlepszego robotnika, najpracowitszego i najsumienniejszego. Robotnik niemiecki rozczarował się w komunizmie. Krwawe wypadki, jakie zaszły ostatnio w Niemczech, były obmyślone i postanowione w Rosyi i tylko inscenizowane były w Niemczech. Robotnik niemiecki, otrzeźwiony z psychozy komunistycznej, jest posłusznem narzędziem w rękach przedsiębiorców przemysłowych. Dzięki temu, oraz wobec niskiego kursu marki niemieckiej otwierającego rynek niemiecki dla zagranicznego złota, przemysł niemiecki — konkluduje Tylor — znajduje się w położeniu, pozwalającem mu łatwo konkurować z przemysłem jakiegokolwiek kraju.

O Polsce Tylor mówi bardzo mało: „O Polsce nie mogę — mówi — niczego powiedzieć, bowiem nie posiada ona jeszcze ustalonej granicy zachodniej. Powiem tylko, iż problemat waluty polskiej jest bardzo niepokojący". Zaznacza on z naciskiem, iż Polska w przeciwieństwie do Czechosłowacyi i Węgier nie zdoła przestać żyć na rachunek maszyny drukarskiej.

Z kraju.

Konkurs w Żyd. Strzesze Akad. w Warszawie. Żyd. Strzecha Akad. w celu zachęcenia do samodzielnej pracy naukowej, ogłasza konkurs z nagrodami: pierwsza 5000 mk., druga 3000 mk., trzecia 2000 mk. na 3 tematy:

1. Dzieje żydowskiej studenteryi w Warszawie.
2. Stan gospodarczy Żydów w Polsce od czasów okupacyi niemieckiej.
3. Psychologia jednostki i tłumu w świetle współczesnej beletrystyki wojennej.

Warunki konkursu są następujące:

1. Do konkursu może przystąpić każdy akademik narodowości żydowskiej.
2. Rozmiar pracy jest od 2—3 arkuszy druku w szesnastce.
3. Prace winny być nadsyłane w zamkniętych kopertach zaopatrzonych w odpowiednie godło.
4. Również nazwiska autorów winny być w zamkniętych kopertach, zaopatrzonych w to samo godło, co i utwór.
5. Prace nagrodzone przechodzą na własność Żyd. Strzechy Akad. i zostają opublikowane.
6. W razie publikacyi otrzymuje autor tantyemy w myśl ogólnie przyjętych zasad honoraryów autorskich.
7. Prace winny być nadesłane najpóźniej do 1. stycznia 1922 r. na adres Żydowskiej Strzechy Akademickiej Nowy Świat 21 Komisya kulturalna.

Uwaga: Prosimy pisma prowincyonalne o przedrukowanie powyższego komunikatu. W skład jury wchodzą pp. Dr. Prof. Bałaban, Dr. Korczak, Dr. Szypper, Dr. G. Lewin, Poseł Hartglas, Rabiny Zybert Appensztak, kol. Elchonon Lewi, kol. Prowalski.

Zmiany w służbie telegraficznej. W Urzędach pocztowych Zdzięcioł powiatu Słonim i Izabelin powiatu Wołkowysk zaprowadzono w pierwszym służbę telegraficzną przy połączeniu z Nowojelnią a w drugim telegraficzną i telefoniczną przy połączeniu z Wołkowyskiem.

Dział gospodarczy.

Zapotrzebowanie kapitału w 1921 r.

O zapotrzebowaniu kapitału w 1921 roku w półroczu od 1 stycznia do 30 czerwca świadczą dane o emisyi w tym czasie akcyi spółek nowopowstałych i istniejących.

W przemyśle i rolnictwie powstało spółek 96, z emisyą akcyi na sumę 3,747.125.000 mk., w handlu i komunikacyi 19 z emisyą na 296.000.000 mk., w bankowości 10 z emisyą na 630.000.000 mk., w ubezpieczeniach 1 na sumę 10.000.000 mk., ogółem 126 spółek z emisyą na sumę 4,683.125.000 mk.

W roku 1920 zaś w pierwszem półroczu powstało spółek w przemyśle i rolnictwie 43 z emisyą akcyi na sumę 409.350.000 mk., w handlu i komunikacyi 21 z emisyą na 92.450.000 mk., w bankowości 10 z emisyą na 183.200.000 mk., i w ubezpieczeniach 4 z emisyą na 25.500.000 mk., ogółem w tem półroczu w 1920 r. powstało spółek 78 z emisyą akcyi na sumę 710.500.000 mk.

Spółki istniejące emitowały akcyi w 1-em półroczu 1921 r. w przemyśle i rolnictwie 114 spółek na sumę 2,442.817.000 mk., w handlu i komunikacyi 26 na sumę 524.800.000 mk., w bankowości 13 na sumę 538.400.000 marek.

W 1920 r. istniejące spółki emitowały akcyi w przemyśle i rolnictwie 27 spółek na sumę 202.614.500 mk., w handlu i komunikacyi 11 na sumę 73.772.000 mk., w bankowości 6 na sumę 94.400.000 mk., i w ubezpiecznach 2 na sumę 7.320.000 mk.

Ogółem w 1-em półroczu 1921 roku emitowano akcyi na sumę 8,184.142.0000 mk., a w 1920 roku w 1-em półroczu na sumę 1,088.611.500 mk.

Ruch przewozowy w Polsce. Ministeryum kolei podaje do wiadomości następujące dane o dokonanych przewozach na kolejach polskich w czerwcu rb. w zestawieniu z przewozami w maju. Dane te wykazują średnie liczby wagonów za dzień kalendarzowy, a mianowicie:

	W czerwcu	W maju
Ogółem przewieziono:	2790	8281
a mianowicie:		
A. Naładowanie na własnych stacyach	5834	5232
B. Przyjętych z zagranicy dla Polski	1117	727
C. Tranzytowych przez Polskę	779	332
Kategorya A zawiera ładunki:		
Wojskowe	815	960
Kolejowe	569	532
Węgiel dąbrowski	856	459
Węgiel krakowski	239	197
Drzewo opałowe	68	56
Wyroby przemysłowe	586	500
Ropa i przetwory naftowe w cysternach	150	69
Przetwory naftowe w wagonach	25	12
Sól kuchenna	67	52
Aprowizacya i rolnicze	741	747
Wywóz przez Gdańsk	52	49
Wywóz przez inne punkty graniczne	198	145
Pozostałe, wyżej nie wyszczególnione	1051	1128
Kategorya B. zawiera ładunki:		
Węgiel z zagłębia Cieszyńskiego	17	15
Węgiel z zagłębia Górnośląskiego	646	176
Przywóz przez Gdańsk	124	198
Przywóz przez inne punkty	330	333

Charakterystycznem jest zmniejszenie się ruchu tranzytowego, z czego zresztą nie mamy powodu się smucić wobec deficytowej gospodarki na naszych kolejach.

Ujednostajnienie taryfy celnej. We wrześniu odbędzie się w Rydze narada przedstawicieli ministerstw i finansów Łotwy, Estonii i Litwy w sprawie ujednostajnienia taryfy celnej. O ile zostanie osiągnięte porozumienie, ogólny projekt przejdzie na rozpatrzenie odpowiednich rządów, a taryfa będzie obowiązywała od dnia 1 stycznia 1922 roku. (Russpress).

Złoto bolszewickie. Według wiadomości nadchodzących z Moskwy, zapasy złota bolszewickiego wyczerpują się nieustannie. Wynosi ono jeszcze przed 3 miesiącami 100 milionów rb., obecnie zaś spadły do 37 milionów rb. Wobec tak szczupłych zasobów złota należy wątpić, czy bolszewicy będą mogli wywiązać się z obowiązania, zaciągniętego w traktacie ryskim wypłacenia Polsce 30 milionów rb. w złocie.

Zakupy sowieckie zagranicą. Dzienniki łotewskie komunikują ze źródeł wiarygodnych, że rząd sowietów polecił swym przedstawicielom zagranicznym cofnięcie wszystkich obstalunków, poczynionych w firmach zagranicznych, i przeznaczenie wszystkich pozostałych pieniędzy na zakup żywności. (Russpress.).

Statki zagraniczne w Petersburgu. „Ekonomiczeskaja Żyźń" pisze: W ciągu lipca zarzuciły kotwice w porcie petersburgskim 44 statki cudzoziemskie; w czerwcu było ich 17. Od d. 27 maja, tj. od chwili otwarcia portu przybyło z zagranicy 67 statków. (Russpress).

Czeskie maszyny rolnicze dla Rosyi sow. Czecho-Słowacki związek eksportowy zakładów budowy maszyn po zaznajomieniu się z pracami komisyi międzyministeryalnej postanowił przyznać jaknajwiększe ulgi dla zaopatrzenia w narzędzia rolnicze tych organizacyj, które się przyczynią do odrodzenia rosyjskiego rolnictwa i przemysłu.

Urodzaje we Włoszech. Tegoroczne zbiory zboża we Włoszech dadzą 51200000 kwint., gdy w roku ubiegłym — zaledwie 38466000 kw.

Przeciętnie zebrano w roku bieżącym z hektara ziemi 10,7 kw., w roku ubiegłym — 8,4 kw.

Zwiększająca się ilość bezrobotnych w Danii. Obliczenia za ubiegły tydzień wykazały, że ilość bezrobotnych znów powiększyła się o 800 osób. W ubiegłym tygodniu było 54735, a obecnie 55548 bezrobotnych. O tej samej porze w r. z. było w Danii 8900 bezrobotnych. (Russpress).

Bezrobocie w Stanach Zjednoczonych. „Chicago Tribune" donosi, że liczba bezrobotnych w Stanach Zjednoczonych dochodzi do 5735000.

Niepomyślne widoki dla wychodźców do Ameryki. „Frankfurter Zeitung" w korespondencyi z Nowego Jorku w sprawie emigracyi do Stanów Zjednoczonych pisze, że warunki bytu w Ameryce są obecnie bardzo ciężkie: setki tysięcy robotników są bez pracy, a niema oznak, by gospodarcza depresya mogła rychło się podnieść. Konkurencyi ludzi znających język i stosunki nie wytrzyma żaden nowoprzybyły. Dla robotników wykwalifikowanych warunki są utrudnione, ponieważ związki zawodowe niechętnie dopuszczają obcokrajowców do pracy.

To też należy odradzać obecnie emigracyę. Szczególnie ostrzeżenie trzeba skierować pod adresem zawodów umysłowych. Rzemieślnik lub robotnik mają bardzo małe widoki zajęcia w Ameryce, pracownik umysłowy — zupełnie żadnych.

Ciekawe wiadomości.

Stacya astronomiczna instytutu na Mount Hudson w Kalifornii zużytkowała w nowy sposób promienie słoneczne. Dr Abbot skonstruował maszynkę słoneczką, za pomocą której przy użyciu jedynie promieni słonecznych ugotował mięso, jarzyny, owoce a nawet upiekł chleb, dla wszystkich swych towarzyszy. Konstrukcya aparatu nie jest jeszcze wiadoma, ponieważ jednak wynalazcą jest astronom, przypuszczać należy, że opiera się on na zasadzie koncentracyi promieni zapomocą soczewek lub wierciadeł. Można także z góry powiedzieć, że kuchenka ta mogąca oddać nieocenione usługi na stacyi naukowej położonej na szczycie góry jest jednak dla ogólnego użytku zbyt kosztowną.

Świat jednak zużywa tak szybko swoje zasoby energii, że każde usiłowanie spożytkowania bezpośredniego siły słonecznej ma zasadniczo wielkie znaczenie. Dziś jeszcze transformacya promieni słonecznych w energię mechaniczna wydaje się utopią, jednak postępy w dziedzinie chemii organicznej są tak szybkie, że może wkrótce nadejdzie dzień, w którym człowiek bez pośrednictwa istot żywych potrafi naśladować procesy reakcyi chemicznych jakie np. odbywają się w organizmach pod wpływem chlorofilu, zielonej substancyi w żywych tkankach roślin i niektórych zwierząt niższego rzędu, która wchłania promienie gorąca, promienie chemiczne i promienie słoneczne i zużywa ich energię dla wytwarzania substancyi chemicznych, potrzebnych ludziom jako żywność lub opał.

Skoro nastanie czas taki, powierzchnia ziemi naszej ulegnie zupełnemu przewarstwowieniu a miernikiem oceny obszarów będzie kąt ich padania na nie promieni słonecznych.

Rozwód w Japonii zowie się „trzywierszowym listem", od dawien dawna bowiem stosownie do pośledniego miejsca, jakie w korupcyi Wschodu kobieta zajmuje w rodzinie, decyzya o rozwodzie zależy zupełnie od małżonka, i do dokonania rozwodu wystarczy, jeżeli mąż wręczy żonie list kilkuwierszowy, w którym jej wolę swą objawia.

Oto dwie próby takiego listu:

„Świadectwo rozwodu.

Niniejszem poświadczam, że córka pańska, z którą byłem ożeniony, otrzymała rozwód, ponieważ nie zgadzam się z nią, i może wyjść za mąż za kogo zechce.

Iwase Tomosaburo.

Jeszcze bardziej lakoniczne jest następujące

„Świadectwo rozwodowe.

Oznajmiam niniejszem, że kobieta nazwiskiem O-Yona jest rozwiedziona, stosownie do mojego życzenia i może wyjść za mąż za kogokolwiek. Kamekichi.

Ciekawą jest rzeczą, że rozwody są znacznie częstsze w klasach uboższych, niż zamożnych. Profesor Chamberlain wyjaśnia fakt ten jak następuje: „Pocóż mężczyzna ma zadawać sobie trud rozwodzenia się, skoro społeczeństwo nie protestuje przeciw temu, aby miał dowolną ilość kochanek?"

Wedle starego japońskiego kodeksu są powody do rozwodu: nieposłuszeństwo, upór, złe prowadzenie się, zazdrość, choroba, gadatliwość i skłonności złodziejskie. W trzech zaś wypadkach mężczyzna nie może dać kobiecie rozwodu: Jeżeli ściśle odbyła żałobę po swych teściach, jeżeli mąż wzbogacił się w czasie małżeństwa i jeżeli żona nie ma rodziny do której mogłaby wrócić.

Przy tych tak krzywdzących dla kobiety stosunkach jest jednak faktem uwagi godnym, iż w miastach japońskich liczba nieszczęśliwych małżonek jest znacznie mniejsza, niż na Zachodzie.

Ekspedycya himalajska, którą zorganizował rząd angielski w celu naukowego zbadania gór Himalajskich, po przezwyciężeniu wielkich trudności dotarła do Tinki, skąd posuwać się będzie ku północno-zachodniej stronie Everestu. Ekspedycya zbadała około 1500 kwadratowych mil angielskich nieznanych zupełnie okolic, smaganą piaszczystemi wiatrami, wiejącemi z Tybetu.

Nafta syntetyczna. Profesor uniwersytetu w Tuluzie, chemik Mailhe zdołał — jak donosi paryski „Matin" — otrzymać z olejów roślinnych, przez odciąganie z nich wody i tlenu, płyn posiadający własności i cechy nafty, przypominający przez swe składniki naftę, dowożoną do Europy z wysp Borneo.

Nafta syntetyczna prof. Mailhe bogata jest w benzynę, toluen i ksylen, ludwik posiada tę własność, że tak ona, jakoteż esencya z niej dobyta, mieszają się w każdym stosunku ze zwykłym alkoholem.

TELEGRAMY.

Po zamachu węgierskim.

Wiedeń. PAT. Wied. Biuro Kor. donosi z Multerdorfu (zachodnie Węgry): Banda licząca kilkanaście osób, ostrzeliwała w nocy na dn. 3 bm. patrol pod Eisenstadt, przyczem raniono jednego żandarma. W okolicy Neusiedel panuje spokój. W okolicy Pilgersdorf silne bandy węgierskie niepokoją żandarmeryę austryacką. Żandarmerya austryacka raniła i pojmowała wczoraj dra Emeryka Egona, przywódcę band węgierskich, jednego z inicyatorów powstania. Do Maltern w dolnej Austryi wtargnęła wczoraj banda licząca większą ilość osób. Bandę te wyparto.

Berno. PAT. (Szwajc. ag. tel.). Wedle doniesień N. Zuer. Ztg. jugosłowiański dyplomatyczny przedstawiciel we Wiedniu oświadczył między innemi, że to co się obecnie dzieje na Węgrzech zachodnich, może mieć bardzo poważne skutki dla Węgier. W kołach małej ententy utrwala się przekonanie, że poza przywódcami band stoi sam rząd węgierski.

Budapeszt. PAT. (Węg. b. kor.) Rozporządzeniem ministra spraw wewnętrznych obostrzono wydawanie legitymacyi na podróż do Węgier zachodnich. Legitymacye takie będą wydawane tylko w specyalnych wypadkach

Tugaczewski naczelnikiem bolszewickiego sztabu gen..

Moskwa. PAT. Radio. Tugaczewski został mianowany naczelnikiem sztabu generalnego.

Ruch powstańczy w gub. Witebskiej.

Moskwa. PAT. Radio. Gubernia witebska objęta jest ruchem powstańczym. Powstańcy napadają na pociągi. Kamieniew przyjechał do gubernii Witebskiej w celu podjęcia kroków, mających na celu zlikwidowanie powstania.

Kłopoty francuskie w Syryi.

Bordeaux. PAT. Radio. Sprawa mandatu francuskiego w Syryi skomplikowała się nieco skutkiem stworzenia przez Anglię niezależnego królestwa Mezopotamii. Szczepy zamieszkujące Syryę żywią silną tendencyę utworzenia jednolitego królestwa. Ruch na rzecz Abdullaha może zaniepokoić Francyę, której interesy są silnie zaangażowane w Syryi i Mezopotamii.

Rząd angielski zmienia swój stosunek do Indyi.

Poldhu. PAT. Radio. Wedle doniesień z Indyi, jeden z głównych przywódców ruchu powstańczego został ujęty przez władze angielskie. Gubernator z Madras podaje, że położenie w Malabarze i w innych miejscowościach jest zadowalające.

Ujęcie przywódcy ruchu powstańczego w Indyach.

Carnarvon. PAT. Radio. Rząd angielski przygotowuje gruntowną rewizyę swego stosunku do Indyi po zgnieceniu tam ruchu powstańczego. Prawdopodobnie dla Indyi będzie przyznany obszerny samorząd dominialny oraz daleko idące reformy w zakresie lokalnych instytucyi i w zakresie gospodarczym. Opinia angielska nie zamyka oczu na błędy i niewłaściwości popełnione przez członków obecnego rządu w Indyach.

Wojska greckie u wrót Angory.

Londyn. PAT. Ag. Havasa donosi: Według wiadomości, pochodzących ze źródeł greckich, armia grecka dotarła do miejscowości Baluk, o 30 km na zachód od Angory.

O zniesienie 10 art. traktatu o Lidze.

Genewa. PAT. Ag. Havasa donosi: Komisya dla badania poprawek w traktacie o Lidze przystąpiła do badania propozycyi kanadyjskiej w sprawie zniesienia artykułu 10 traktatu, który nakłada na państwa obowiązek interwencyi zbrojnej w razie jakiegokolwiek konfliktu. Delegat Francyi domagał się utrzymania w całości tego artykułu do czasu zapoznania się z opinią Stanów Zjednoczonych w sprawie Ligi narodów. Balfour zaproponował odesłanie artykułu do komisyi rzeczoznawców prawnych.

KRONIKA.

Kraków, 5 września.

Brak wody w mieście. Wczoraj wczesnym rankiem pękła rura wodociągowa w ul. Kościuszki u wylotu ul. Dojazdowej. Wskutek pęknięcia głównej arteryi wodociągowej brak wody w całem mieście. Zarząd wodociągów miejskich przystąpił natychmiast do robót nad wstawieniem nowej rury. Prace te, które trwały przez cały wczorajszy dzień i noc będą ukończone dzisiaj koło godz. 6 wieczór tak, że w tym mniej więcej czasie będziemy mieć już wodę wodociągową.

Ze sportu. Zawody o mistrzostwo Polski w klasie A między mistrzami okręgowemi: Cracovią a warszawską Polonią skończyły się wynikiem 3:0 na korzyść Cracovii. Bliższe sprawozdanie umieścimy w następnym numerze.

TEATR MIEJSKI: OPERA I OPERETKA

Poniedziałek: „Hrabina".

REPERTUAR TEATRU „BAGATELA":

Poniedziałek: „Prawdziwa miłość".

REPERTUAR OPERETKI W NOWOŚCIACH.

Poniedziałek: „Kapłanka ognia".

Nakładem Gał. Sp. Wydawniczej. Red. nacz.: Dr. Ign. Schwarzbart. Red. odpow.: Maks. Feldman. | Nowa Drukarnia Dziennikowa, ul. Orzeszkowej 7